

סוגיות בדיני בוררות

מאת מהנדס יח'אל ברונר, עו"ד

הפולִיגרף כ"בורר"

מ שפרצה מחלוקת בין חברה, שהשכירה מבנה, לחברה השוכרת, העבירו הצדדים את המחלוקת לדיון ולהכרעה בפני בוררת, שופטת בדימוס. המחלוקת בין הצדדים הייתה בשאלות עובדתיות רבות, מהן צפה ועלתה שאלת מיומנות עדויותיהם של שני מנהלי החברות הניצים, כשאלה מרכזית וקרדינלית.

בשלב שמיעת הראיות בפני הבוררת הציע אחד המנהלים לצד השני הסכם דיוני, על פיו תחתן המחלוקת כולה לפי מידת מהימנות כל אחד משני בעלי-הדין בשאלה עובדתית אחת ומרכזית, בה היו שניהם חלוקים, זה בכה וזה בכה, וכי מהימנות זו תוכרע באמצעות בדיקת פולִיגרף, שתיערך לשני המנהלים. הצד השני הסכים להצעה ובסיוע הבוררת נחתם ההסכם הדיוני.

בדיקת הפולִיגרף נערכה. מנהל אחד יצא דובר אמת וחברו יצא דובר שקר. החברה, שממצאי הפולִיגרף היו בעוכריה, פנתה לבית המשפט המחוזי וביקשה ממנו סעד הצהרתי, על פיו יוצהר, שההסכם הדיוני בטל, או כי יש לבטלו, וזאת על יסוד שלושה נימוקים עיקריים:

- א. טעות עובדתית, שטעה המנהל בעת כריתת ההסכם הדיוני, המקנה לביהמ"ש סמכות, על-פי סעיף 14 (ב) לחוק החוזים, לבטל את החוזה;
- ב. החוזה נוגד את "תקנת הציבור" ועל כן דינו להיות בטל בהתאם להוראות סעיף 30 לחוק החוזים;
- ג. טענתם השלישית של העותרים הייתה "שאין זה מתקבל על הדעת, שגורל שלל המחלוקות בין הצדדים יוכרע – כמוסכם בהסכם הדיוני – על פי תוצאת בדיקת הפולִיגרף, שהתייחסה למחלוקת עובדתית אחת בלבד".

יקוב החוזה את ההר

ביהמ"ש המחוזי דחה את כל הטענות. ערעור על פסק-דינו של ביהמ"ש המחוזי, אשר הוגש לביהמ"ש העליון, נדחה אף הוא. את טענת הטעות ביססה העותרת לביהמ"ש המחוזי על חוות דעת מומחה, פרופסור, בה קבע, כי בדיקת הפולִיגרף אינה בדיקה מהימנה "ורק על סמך טעות בעניין זה, אשר הבוררת תרמה לה בדבריה במהלך הבוררות", הסכימה המערערת בטעות לבדיקת

הפולִיגרף כמכרעת בסכסוך. ביהמ"ש המחוזי, וכן ביהמ"ש העליון, דחו טענה זו הן מההיבט העובדתי והן מההיבט המשפטי.

התברר, כי המנהל החולק על תוצאת בדיקת הפולִיגרף, בניגוד לצד שמנגד, נבדק בעבר בסיטואציה אחרת בפולִיגרף והוא ידע בבירור כיצד היא נערכת וכיצד מתקבלים הממצאים על פיה. "הוא ידע שמדובר במכונה, שבודקת בדיקות פיזיולוגיות, כאשר הבדק מפרש את התגובות המתקבלות במכשיר". יתר על כן, במהלך הבוררות הייתה החברה המערערת מיוצגת על-ידי עורכת-דין "וההנחה המתבקשת היא, שהמערער ידע מה שבוודאי ידעה עורכת הדין".

עוד קבע ביהמ"ש העליון, כי המערערת, באמצעות עורכת-דינה, ידעה גם בוודאי בעת החתימה על ההסכם הדיוני, כי ההלכה המשפטית קובעת "שבידי בעלי הדין לנווט בהסכמה הדדית את דרך ניהולו של המשפט ודרך סיומו, לסטות מדיני הראיות, להגיש כל ראיה שברצונם ואף ליטול בחזרה ראיה שכבר הוגשה, להצהיר על עובדות בלי להוכיחן, וכל כיוצא באלה הסכמות שבסדרי דין ובמהות, שבית המשפט 'קשור' להן ואינו מכניס ראשו ביניהן, שכן אין מנוס מהמסקנה, כי אמת והסכם – הסכם עדיף, בבחינת 'קוב החוזה את ההר', כמאמרו של השופט זילברג בערעור אזרחי 461/62".

"לפסוק דין על-פי מעשה כשפים"

לאחר שבדק את פרוטוקול הבוררות דחה ביהמ"ש גם את טענת המערערת כלפי הבוררת.

נמצא, שהבוררת הזהירה את הצדדים לפני החתימה על ההסכם הדיוני, חזר והזהר, ולמען הסר כל צל צילו של ספק אף הקליטה את הדברים, בדבר ההלכה הפסוקה, הקובעת את סופיותו של ההסכם הדיוני, ו"משלקחו הצדדים על עצמם את הסיכון והסכימו להסכם הדיוני בדבר הכרעת הפולִיגרף, אי אפשר לבוא אחרי זה ולהגיד שהתוצאה לא מקובלת עלי", שכן, כאמור "אמת והסכם – הסכם עדיף".

גם את טענתה של המערערת בדבר היות ההסכם נוגד את "תקנת הציבור", שכן, לטענתה, בדיקת הפולִיגרף "כמוה כהטלת מטבע", דחה ביהמ"ש העליון, לאור ההלכה שנפסקה כבר על ידו בפסה"ד 61/84, שאוזכר לעיל.

באותו פסק-דין קבע ביהמ"ש העליון: "יש וביהמ"ש יפסול את ההסכם ולא ייתן לו תוקף, אם משום שהוא נוגד את החוק ובית המשפט לא ייתן יד-עזר לביצוע המטרה האסורה, ואם משום תיקון העולם. אפשר על כן, כי אין על ביהמ"ש לאשר הסכם לפיו יוכרע ההליך על-ידי זריקת מטבע, או פנייה לאובות ולידעונים, ולפסוק את הדין על-פי הימור או מעשה כשפים" [שם, 473]. אולם, משנקבע, כי בדיקות הפולִיגרף ומידת מהימנותן שנויות במחלוקת בין המלומדים והמומחים, אין הדבר דומה כלל ל"הטלת מטבע", כטענת המערערת.

בהתאם להלכה שם בפסה"ד, קבע גם ביהמ"ש העליון בערעור דנן, כי משהסכימו הצדדים שההכרעה בכל המחלוקות תחתן על-פי בדיקת הפולִיגרף, שתיערך לגבי מחלוקת עובדתית אחת בלבד, מחלוקת שהייתה בעיני הצדדים עצמם "אבן בוחן הולמת ומכרעת לבחינת מהימנות הגירסה של כל אחד מבעלי-הדין", דחה ביהמ"ש גם את טענתם השלישית. ■